

Termin	December 2026
Institution	Herning HF & VUC
Uddannelse	HF
Fag og niveau	Kultur- og Samfundsfagsgruppen
Lærer(e)	Kristian Sandholm Poulsen (KSP - Religion), Carsten Kudsk (CK - Samfundsfag) og Johannes Finskas Adelin Jørgensen (JJ - Historie)
Hold	24o KS

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb i faget

Forløb 1	Asatro (religion)
Forløb 2	Introduktion til historiefaget (historie)
Forløb 3	Styreformer (historie)
Forløb 4	Ideologiernes kamp (historie)
Forløb 5	Kriminalitet og integration (samfundsfag)
Forløb 6	Økonomi (samfundsfag)
Forløb 7	Velfærdsstaten (Flerfagligt)
Forløb 8	USA (Flerfagligt)
Forløb 9	Islam (religion)

Forløb 1	Asatro og senmoderne religion (Religion)
Forløbets indhold og fokus	Forløbet introducerer til religionsfaget og religionsteori, herunder Ninian Smarts 7 dimensioner og senmoderne, individualiseret og medialiseret religion. Asatroen undersøges ud fra dens ophav i den nordiske mytologi fra vikingetiden og dens nye, konstruerede, senmoderne udgave i Danmark, hvor den har skiftet fokus fra det mere højreorienterede til det mere venstreorienterede og spirituelle, med fokus på kobling til naturen. Centrale begreber: Vi har i forløbet arbejdet dels med nordisk mytologi og religion, dels om asatro, dvs. den moderne tolkning af den nordiske mytologi. Vi har i forløbet været omkring: Religionsdefinition: Ninian Smarts syv dimensioner (oplevelse, myter, dogmer, etik, ritualer, det sociale, det materielle) Kildekritiske begreber: • Religionsfaget er "udefra objektivt", dvs. ikke religiøst, men videnskabeligt. • Indefra: Det at deltage i en religion (være troende i en bestemt religion) • Udefra: Det at se på en religion uden at deltage i den - OBS: To typer udefra: Objektiv (neutral) og subjektiv (med egne holdninger, typisk negativ over for andres religion) Asatro: • Kilder: De tekster og materialer, der giver os viden om den nordiske mytologi, såsom Edda-digte og sagaer. Problem: de er nedskrevet i kristen tid (og set udefra i forhold til asatroen) • Guderne (aser og vaner): Overnaturlige væsener og antropomorfe (menneskelignende og fejlbarlige) figurer, der har forskellige funktioner, såsom Odin, Thor og Freyja. Afhængige af menneskers tilbedelse og ofringer. • Kosmologi: et verdensbillede, læren om universets struktur og oprindelse. • Naturreligion: En religion, hvor man lever i pagt med naturen og ofre til guderne for at få et godt liv. • Polyteisme: Troen på mange guder (modsat monoteismen, troen på en gud). • Skæbne: Forestillingen om, at begivenheder er forudbestemt og uundgåelige, en central idé i nordisk mytologi. • Forn Siðr: Udtales "Forn sider" - den danske forening for moderne asatro. • Volve: En karakter i Eddaerne, en spåkone. I dag også set som en slags coach. Ritualer: • Ritualer: Handlinger udført på samme måde hver gang i en religiøs sammenhæng, ofte for at opnå noget fra guderne eller markere vigtige begivenheder. • Gode/gydje: Præst/præstinde i asatro • Blot: (udtales med langt o), et offerritual i asatro.

- Do-ut-des: "Jeg giver for at få" (at ofre til guderne for at opnå noget i en offer-/naturreligion).
- Kaste runer: At trække en brik med et oldnordisk bogstav og fortolke det (som en slags tarotkort).

Myter:

- Myter: Fortællinger, der forklarer verdens indretning på en ikke videnskabelig måde (ætiologi).
- Handler om guder, forfædre og overnaturlige væsener
- Kan enten foregå i en mytisk tid (uden for tid og rum) eller i religionens første periode.
- Reaktualiseres (levendegøres) ofte i forbindelse med ritualer
- Fra kaos og kosmos: Myter beskriver ofte en ordningsproces fra kaos (uorden) til kosmos (orden).
- Trickster-figur: En tvetydig person, der sætter handlingen i gang. Ofte blanding mellem mand og kvinde eller dyr og menneske, fx Loke og Odin, eller slangen i paradiset i kristendommen.

Mytetyper:

- Kosmologi: læren om det ordnede univers, verdens indretning / Kosmogoni: myte om verdens opståen.
- Teologi: læren om og studiet af guder / Teogoni: myte om gudernes tilblivelse
- Antropologi: læren om mennesket / Antropogoni: myte om menneskets oprindelse.
- Eskatologi: læren om de sidste tider / myter om hvordan verden går under.

Samfundstyper:

Traditionel, moderne og senmoderne

- Traditionel: Frem til 1870'erne
- Det moderne: Fra ca. 1870-1970-80
 - Religionskritik/ateisme i det moderne: guder findes ikke, folk søger bare trøst i religion:
 - Marx (tysk filosof, 1818-1883): Religion er opium (et stof) for folk
 - Nietzsche (tysk filosof, 1844-1900): "Gud er død"
- Det senmoderne: Den tid, vi lever i nu (siden 1970-80'erne), præget af stor individualisme og mangel på fælles værdier (se relativisme).

Udtryk til det senmoderne:

- Senmoderne religion: Den type religion, vi har i dag, hvor man er meget individuel og selv sammensætter din tro.
- Globalisering: At verden er blevet "mindre" pga. indvandring, internet og flyrejser. En forudsætning for det senmoderne.
- Relativisme: "Alt er relativt" - dvs. ingen faste, fælles værdier og holdepunkter.
- Senmoderne religion: Den måde, hvorpå vi er religiøse i dag.
- Individualisme: At den enkelte går meget op i sin egen identitet, er refleksiv (tænker meget over sin identitet) og iscenesætter sig selv.

	• Eklekticisme: At man vælger sin egen religion, ofte sammensat af forskellige religioner • Sekularisering: At kirken mister magt i samfundet, at videnskaben fortrænger religion og at religion bliver en privatsag (det samme som affortryllelse) • Genfortryllelse: At religion kommer igen i nye, senmoderne former - en modsætning til sekularisering. • Medialisering: Vi møder i dag kultur, herunder religion, igennem medier, både TV, internet og sociale medier. Herigennem skaber individet sin egen identitet (iscenesættelse), der også ofte medialiseres (dvs. fx vises på sociale medier) • Pluralisme: At der er mange kulturer, etniciteter og religioner side om side i samfundet, forholdsvis fredeligt (modsatning til polarisering, hvor man skaber fjendebilleder af hinanden). Dette skyldes bl.a. globalisering.
Faglige mål	- Forstå kultur som et menneskabt system (et udefra-syn) - Arbejde med enkeltfaglige problemstillinger - Forstå og forklare aktuelle emner (senmoderne religion) - Kende til religioner og livssyn (indefra-syn) - Diskutere værdier – egne og andres - Forstå kulturelle og samfundsmæssige sammenhænge - Sætte religion i relation til kultur og tænkning - Analysere forskellige materialer (tekst, statistik, billeder) - Lave mindre undersøgelser (kvalitative undersøgelser på nettet) - Formidle fagligt og faglig dialog, både mundtligt og skriftligt.
Kernestof	- udvalgte sider af yderligere én religion (asatro/senmoderne religion) - etiske, herunder religionsetiske, problemstillinger - religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder
Anvendt materiale	Materiale til religion Ordnet efter elevernes sider i OneNote: Under mappen "Teori": Religionernes definitioner - Katrine Haaning og Søren Korshøj Laursen m.fl.: "Hvad er religion" Religionsportalen: https://religion.systeme.dk/?id=467 - "Ninian Smart's 7 dimensioner" fra Lene Madsen, Dorte Thelander Motzfeldt m.fl.: <i>Grundbogen til Religion C</i>: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c989 Lektie - "Hvad er religion" Mikael Rothstein: lektor i religionshistorie, <i>videnskab.dk</i>, 30/7/2022: https://videnskab.dk/forskerzonen/kultur-samfund/hvad-er-religion INDEFRA og UDEFRA (kildekritik) Madsen m.fl. "Grundbogen til religion C", Systime ibog: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=143#c975 + lærerens PowerPoint

	Under mappen Asatro ASATRO - INTRO "Asatroen kort fortalt", Mikkel Pedersen, Tønder Gymnasium 2024. TEKST 1 - Vikingernes tro Journalist Ida Falbe Hansen: "Hvilken religion havde vikingerne?" på <i>Religion.dk</i> den 11. januar 2021: https://www.religion.dk/nordisk-mytologi/vikingerne-amoralske-guder-afspejlede-livet-pa-godt-og-ondt TEKST 2 (Myter) "Myter" fra Lykke-Kjeldsen m.fl.: "Myter", Begrebsnøglen til religion, Systeme iBog: https://begrebsnoeglentilreligion.systeme.dk/?id=148 "Den nordiske skabelsesmyte", baseret Vilhelm Grønbechs gendigtning 1927 og Wikipedia (2025): https://da.wikipedia.org/wiki/Skabelsen_(nordisk_mytologi) TEKST 3 (Senmoderne) - "Senmoderne religion" fra Lene Madsen m.fl.: <i>Grundbog til religion C</i>, forlaget Systeme, uddrag af I-bogen, kapitel 1, set jan 2025: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=280 og begrebsliste: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=279 - "De nordiske guder sætter den troende fri til at søge lykken på egne præmisser", Mathias Nordvig, "hedning" og lektor i nordiske studier, <i>Dagbladet Information</i> 15. august 2019 Billeder og PP til senmoderne rel. Billeder fra https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=280 Video til forløbet: - "Vølvens liv og runeråd", DK4, 2016. Om Gudrun Gotved, moderne vølv (spåkone), set februar 2025 på CFU (se via OneNote el. kontakt læreren) - "Hedning på høje hæle", <i>Himlen over Danmark</i> (om Andrea, moderne gydje), DR 2006, set februar 2025 på CFU (se via OneNote el. kontakt læreren) - "Vil du droppe din kirkeskat og betale til modernatur i stedet?" fra <i>Tro til salg</i>, afsnit 2 om asatro, DR 2021, set februar 2025: https://www.dr.dk/drtv/se/tro-til-salg-vil-du-droppe-din-kirkeskat-og-betale-til-modernatur-i-stedet_290492 - "Religion i det senmoderne samfund del II", <i>youtube.com</i>, Youtube-bruger: Signe Rasmussen, 2021. Set februar 2025: https://www.youtube.com/watch?v=qaw23xiGjVc FORN SIDR (om foreningen) Info om foreningen af asatro i Danmark
Omfang	9 moduler af 90 min. = 13,5 timer; ca. 48 normalsider
Arbejdsformer	Diverse arbejdsformer såsom lærer- og elevoplæg, gruppearbejde, CL, elektronisk portfolio, digitale arbejdsformer, såsom samskrivningsdokumenter og padlet.

Forløb 2	Introduktion til historiefaget
Forløbets indhold og fokus	Grundlæggende kildeanalyse Historiebrug Fremstillinger, kilder og problemstillinger
Faglige mål	
Kernestof	historiefaglige metoder–historiebrug
Anvendt materiale	Den store Jellingesten, ca. 965 Anders And-tegnefilm, 1943 (amerikansk propaganda fra Disney) Kildekritisk analyseskema Historiefaglig arbejdsbog (https://historiefagligarbejdsbog.systime.dk/?id=1) Tre kilder fra fodboldkamp (Esbjerg-Brøndby, 2013) En arabisk købmands beretning om Hedeby, ca. 950 <i>Historielærers øvelsesbog</i> Oversigt til Historie B, <i>vucdigital.dk</i> : https://www.vucdigital.dk/historie/
Arbejdsformer	At udtrykke sig præcist, nuanceret og formidlingsbevidst mundtligt, skriftligt såvel som multimodalt At demonstrere viden om fagets identitet og metoder

Forløb 3	Styreformer (historie)
Forløbets indhold og fokus	Hovedlinjerne i dansk og europæisk historie fra antikken til 1900 Natur, teknologi og produktion i historisk og nutidigt perspektiv. Historiebrug og –misbrug Europæisk identitet Styreformer Demokratiets udvikling, indhold og udfordringer. Trusler mod demokratiet. Gradvis dybere forståelse og anvendelse af fagets mål om kritisk stillingtagen, aktiv deltagelse, faglig formidling, forskelligartet materiale og fagets metoder, herunder kildekritikken
Faglige mål	At udtrykke sig præcist, nuanceret og formidlingsbevidst mundtligt, skriftligt såvel som multimodalt At demonstrere viden om fagets identitet og metoder
Kernestof	Dansk historie og identitet–nedslag i verdens og Europas historie fra antikken til i dag, herunder forskellige typer af årsagssammenhænge og periodiseringsprincipper –natur, teknologi og produktions betydninger for mennesker i historisk og nutidigt perspektiv –styreformer i historisk og nutidigt perspektiv– globalisering og kulturmøder i historisk og nutidigt perspektiv– historiefaglige metoder–historiebrug
Anvendt materiale	Verden før 1914 – i dansk perspektiv: om den antikke verden,”Europæisk middelalder”, ”Europa og islam i middelalder”, https://verdenfoer1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=1 Grundbog til Danmarkshistorien om enevældens indførelse (https://grundbog-tildanmarkshistorien.systime.dk/?id=124) Historiebrug, i <i>Historiefaglig arbejdsbog</i>: https://historiefagligarbejdsbog.systime.dk/?id=186 ”Historien om Danmark: Enevælde og oplysningstid” og ”Grundloven, folket og magten”, DR 2017 Inge Adriansen m.fl.: <i>Fokus: Kernestof i historie</i>, om demokratiets indførelse i Danmark Podcast om forfatningskamp: ”Kongerækken: Grundloven 4”: Kongerækken Perikles's gravtale ifølge Thukydide Den gamle oligarki: Kritik af Athens demokrati 300, film Widukind om hvordan danskerne blev kristne, 963 Adam af Bremen om Haralds overgang til kristendommen (o. 1075) Ibn Fadlan om vikingerne ved Volga Kalif Omars pagt med de kristne, ca. 634-644 Pave Urban 2.'s tale i Clermont, 1095 Filmplakat. ”Pershing’s Crusaders”, 1917 Hans Eworth: Tyrkisk rytter, 1549 Niklas Stör: Træsnit af tyrkiske ryttere fra 1530

	Et ekstremistisk syn på korstog i den muslimske verden (to meget korte uddrag, 1998, 2001) Martin Luther: 95 teser (uddrag) Poul Helgesen: Skibbykrønikken (uddrag), ca. 1535 Kong Erik Klippings håndfæstning fra 1282 Kongeligt flyveblad, 1660 Oversigt over danske len 1522 <i>Danmarks Riges Grundlov</i>, 1849 (uddrag) <i>Den grundlovgivende Rigsforsamling</i>, maleri af Constantin Hansen, 1860-64 ATTENTAT PAA KONSEILSPRÆSIDENTEN - LEDER I POLITIKEN 22. OKT. 1885 Gendarmerikorpsets oprettelse (1885) Riffelforeninger dannes (1885), Leder i Lolland-Falsters Folketidende Frants Henningsen: Vandrebog efterses, 1890 Blæksprutten: Satiretegning af nedlægningen af De blå gendarmere, 1894 Grundloven 1915 (uddrag om valgret og valgbarhed) Kvindelig Fremskridtsforenings tidsskrift "Hvad Vi Vil", 1890 Carl Ploug om kvindelig stemmeret, 1888 Jon Mathorne: "Påskekrisen: For 100 år siden reddede Stauning kongen", www.videnskab.dk Valgplakater og afstemningsresultat ifm. Genforeningen 1920
Arbejdsformer	Klasseundervisning/virtuelle arbejdsformer/projektarbejdsform/anvendelse af fagprogrammer/skriftligt arbejde/eksperimentelt arbejde

Forløb 4	Ideologiernes kamp
Forløbets indhold og fokus	Imperialisme, verdenskrigene, synet på 2. verdenskrig, Arbejde med fagets kerne- stof såsom hovedlinjerne i europæisk historie fra antikken til i dag, styrefor- mer i historisk og nutidigt perspektiv, ideologiernes kamp i det 20. århundrede, forholdet mellem den vestlige kulturkreds og den øvrige verden.
Faglige mål	Gradvis dybere forståelse og anvendelse af fagets mål om kritisk stillingtagen, aktiv deltagelse, faglig formidling, forskelligartet materiale og fagets metoder, herunder kildekritikken At udtrykke sig præcist, nuanceret og formidlingsbevidst mundtligt, skriftligt såvel som multimodalt
Kernestof	Natur, teknologi og produktions betydninger for mennesker i historisk og nuti- digt perspektiv– forholdet mellem aktør og struktur i et historisk og nutidigt perspektiv– styreformere i historisk og nutidigt perspektiv– Holocaust og andre folkedrab–ideologiernes kamp i det 20. århundrede– globalisering og kulturmøder i historisk og nutidigt perspektiv–historiefaglige metoder–historiebrug
Anvendt materiale	Carl-Johan Bryld: <i>Verden efter 1914</i> (om verdenskrigene, kold krig) <i>Handout om politiske ideologier og styreformere (fra materialer til verdenshisto- rien i dansk perspektiv, ibog, systime)</i> Inge Adriansen m.fl.: <i>Fokus 3: Kernestof i historie</i> , s. 9-32, Gyldendal <i>Den kolde krigs verden</i> , ibog, Systime (kold krig i dag: https://denkoldekrigs-verden.systime.dk/?id=188&L=10) Wilsons 14 punker, Lenin om demokrati og diktatur, Hitler om racepolitik og ”Livsrum” (fra Fokus) <i>Winston Churchills jerntæppetale, 1946</i> <i>Stalins svar på Churchills jerntæppetale, 1946</i> <i>”To historiebøger om bygningen af muren”, i Bender og Gade, 1983</i> Thomas A. Bailey om årsagen til den kolde krig, 1964 David Horowitz om ansvaret for den kolde krig, 1965 Melvyn p. Leffler om baggrunden til den Kolde krig, 1994 Det sovjetiske Kommunistpartis officielle fremstilling af historien efter 1945, 1960 (uddrag) Samuel Huntington: <i>Civilisationernes sammenstød?</i> , 1993 <i>First world war as a barfight</i> Begreber til ideologi, fra Peter Frederiksen: <i>Ideologiernes kamp</i> , (ibog) Sy- stime ”Hermann Göring om sit forhold til nazismen”, ”Hitler og Goebbels, udtalelser 1936”, ”Forbud mod aviser og tidsskrifter”, alle fra Erik Ingemann Sørensen m.fl.: <i>Problemer omkring nazismen i Tyskland frem til 1940</i> , Gyldendal 1972, forkortet. Ernst Hiemer: <i>Besøg hos en jødisk læge</i> , fra Henrik Pers: <i>Dagligdag under fa- scismen</i> , Gyldendal 1979, side 78-79 (uddrag). Tysk plakater fra 1930’erne, http://www.bytwerk.com/gpa/posters2.htm

	Opinionsundersøgelse fra 1961 om styrkeforholdet mellem Vestblokken og Østblokken Møde mellem Gorbatjov og DDR's partisekretær Egon Krenz, fra Cold War International History Project, Virtual Archive: www.wilsoncenter.org
Arbejdsformer	Klasseundervisning/virtuelle arbejdsformer/projektarbejdsform/anvendelse af fagprogrammer/skriftligt arbejde/eksperimentelt arbejde

Titel 5	Kriminalitet og integration
Indhold	Kernestof: - Brøndum Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 4. udgave 2021, s. 29-43 & 61-78 & 86-89 & 91-95 Siderne svarer til afsnit 2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.3, 3.4, 3.5, 4.3 & 4.6 i I-bogen. - Ravnkilde, Kene: Ret og rimelig, Systime, kapitlet 2.4 & 2.6 https://ret.systime.dk/?id=190 & https://ret.systime.dk/?id=192 - Kureer, Henrik m.fl. Samfundsfag C Systime 3. udgave 2012s. 101-109 Supplerende stof: - Fedders, Line Emilie: Unge klæder sig på for fællesskabet, uddrag af artikel fra www.videnskab.dk den 27. juli 2011 http://www.videnskab.dk/kultur-samfund/unge-klæder-sig-pa-fællesskabet - Schuldt, Laura Kongsmark: Linette var teenager første gang, hun fik botox og filler i sine læber. Hun er en del af en tendens", Berlingske https://www.berlingske.dk/samfund/linette-var-teenager-foerste-gang-hun-fik-botox-og-filler-i-sine-laeber - Larsen, trine Vinther: Indvandrere presset til dobbeltliv, BUPL, https://bupl.dk/boern-unge/find-artikler/indvandrere-presses-til-dobbeltliv - "En syg forskel", afsnit 1), DR1 2014, 42 minutter https://www.dr.dk/drtv/episode/en-syg-forskel_103170 - Artikel: Trainsurfer jeg ved det er dumt, artikel fra BT den 10. januar 2010 http://www.bt.dk/krimi/trainsurfer-jeg-ved-det-er-dumt - Espersen, Ida Nyegård m.fl.: 10 personlige fortællinger om livet i den kriminelle underverden, Berlingske 10. juni 2018: https://www.berlingske.dk/samfund/10-personlige-fortaelinger-om-livet-i-den-kriminelle-underverden
Omfang	Samfundsfag: 9 moduler á 90 minutter
Særlige fokus-punkter	Samfundsfag: - Socialisering (Primær, sekundær & tertiær) sommerfuglemodellen & multisocialiseringsmodellen. - Normer & socialkontrol - Forskellige familietyper - Forskellige sociale roller - Identiteten & identitetsskabelse (Georg Mead) - Hofstedes lögmodel - Jeg- & vi-kultur - Honneths tre anerkendelsesbehov. - De tre integrationsformer. (assimilation, segregation & pluralistisk integration) - Giddens, Thomas Ziehe og Ulrich Becks karakteristika om det senmoderne samfund - Forskellige livstile & minervamodellen - Habitus og de tre kapitaler - Socialarv & socialmobilitet - Det danske retsvæsens opbygning

	- De tre identitetsformer (den rene identitet, bindestregsidentiteten og kreolske identitet) - Teorier om kriminalitet: (Sutherlands, Mertons, Durkheims & Hirschis kriminalitetsteori) - Det danske retsvæsens opbygning - De forskellige typer af straf og årsager til straf.
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning/gruppe- og pararbejde/ diskussion/ synopsis øvelse/ projektarbejdsform/skriftligt arbejde/fremlæggelse/ quizzer

Forløb 6	Økonomi (særfagligt samfundsfag)
Forløbets indhold og fokus	Faglige fokuspunkter: • Det økonomiske kredsløb og prisskabelse i en markedsøkonomi (Udbud og efterspørgselskurven) • De økonomiske mål: (økonomisk vækst, inflation, statens budget, lav arbejdsløshed, god betalingsbalance, bæredygtighed). • Økonomiske værktøjer: Finanspolitik, pengepolitik & strukturpolitik • Det danske skattesystem
Faglige mål	- Redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng. - Formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof - Undersøge samfundsmæssige sammenhænge, mønstre og udviklingstendenser med brug af begreber samt kvalitative og kvantitative data.
Kernestof	Se under forløbets indhold og fokus.
Anvendt materiale	Kernestof: • Brøndum, Peter og Hansen, Thor Banke: Luk samfundet op, 4. udgave 5. oplag 2019: s. 171-195 som svarer til afsnit: 8.2 + 8.3 + 8.4 + 8.5 + 8.6 + 8.7 i I-bogen: https://lso.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=400 Supplerende stof: • Kommunernes Landsforening: Nøgletalsnyt august 2024 Nøgletalsnyt - August 2024 https://www.kl.dk/analyser/nyt-om-dansk-oekonomi/2024/noegletalsnyt-august-2024 (udvalgt nøgletal fra rapporten er anvendt i undervisningen) • Nationalbanken sænker renten igen, artikel fra Arbejdernes Landsbank https://www.al-bank.dk/markedsnyt/dansk-oekonomi/2025/nationalbanken-saenker-renten-igen • Gille, Anne Danielsen: Ny kontakthjælpsaftale giver ro i systemet – mens mindst 10.000 falder i ydelse” artikel fra DR.dk d. 13. okt. 2023 https://www.dr.dk/nyheder/politik/ny-kontanthjaelpsaftale-giver-ro-i-systemet-mens-mindst-10000-falder-i-ydelser • Ravn, Søren Hove: Økonom: Regeringen har langt flere reformer i ærmet, Altinget den 27. januar 2023. https://www.altinget.dk/artikel/oekonom-regeringen-har-langt-flere-reformer-i-aermet • Nyt fra Danmarks Statistik: Danmark og Cypren havde EU's største overskud. 25. april 2024 https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=48344 • Figur (6.16) om højt betalingsbalanceoverskud fra Økonomisk redegørelse 2025 s. 28, Økonomiministeriet • Figur (1.18) om inflation fra Økonomisk redegørelse 2023 s. 28, Økonomiministeriet

	• Samfundsstatistik 2023 figur 15.3 & 15.4 & 16.1 & 18.2 & 20.1 & 20.2
Omfang	11 modul a 90 minutter
Arbejdsformer	Klasseundervisning, gruppe- og pararbejde, diskussion og debat, skriftligt arbejde

Forløb 7	Velfærdsstaten (Flerfagligt forløb)
Forløbets indhold og fokus	Temaet ”Velfærdsstaten” har til formål at give eleverne indsigt i centrale historiske, religionsfaglige og samfundsfaglige perspektiver, teorier, modeller og begreber, der kan belyse velfærdsstatens udvikling og udfordringer. <u>Religion:</u> Forløbet introducerer til grundlæggende kristendom fra et historisk perspektiv, hvor den opstår som en jødisk sekt omkring Jesus følgere efter hans død. Kristendommen ses som et samlet udsagn om en løsning på et problem, idet problemmyten er syndefaldet og løsningsmyten er Jesus' død og opstandelse. Den kristne etik, næstekærligheden, spores fra Jesus' Bjergprædiken, igennem Luthers reformation i 1500-tallet, og frem til nutidens universelle velfærdssamfund. Centrale begreber i religion: Grundlæggende kristendom: • Jesus: En jøde, der af sine disciple (tilhængere) blev set som messias (frelseren). • Kristendom: En religion, der voksede ud af jødedommens messiasforventning, grundlagt efter Jesus' død af hans tilhængere • GT: Det gamle testamente, jøderne del af biblen, med den jødiske lov (moseloven). • Det nye testamente: Den kristne del af biblen, med evangelierne om Jesus og Paulus' breve. • Evangelier: Fortællingerne i Ny testamente om Jesus (der er fire: Markus, Lukas, Mattæus og Johannes) • Arvesynd: Mennesket er født med en skyld over for Gud pga. Adam og Eva. Dette kaldes <i>problemmyten</i>. • Problemmytens konsekvens: At der kom synd og død ind i verden. • Kristendommens plot: Hvis kristendommen var en historie, er Jesus helten, der frelser mennesket fra arvesynden. Dette kaldes <i>løsningsmyten</i>. • Løsningsmytens konsekvens: Jesus fjerner arvesynden med sin død, og dødens problem med sin genopstandelse. • Den gamle pagt: At jøderne overholder moseloven. • Den ny pagt: At de, som tror på Guds tilgivelse af deres synder og Jesu genopstandelse, dermed får del i det evige liv (frelsen). For de kristne er moseloven trådt ud af kraft og der gælder i stedet en "tankelov" (en etik). • Treenigheden: Gud Faderen (skaberen), Gud Sønnen (Jesus), Gud Helligånden (Helligånden), kommer bl.a. til udtryk i Den apostolske trosbekendelse. Den kristne etik - næstekærlighed • Etik: leveregler om hvad der godt og ondt, minder om moral - regler for hvordan man behandler hinanden i en religion (en af Ninian Smarts 7 dimensioner) • Bjergprædiken: Jesus tale til sine disciple og andre følgere om næstekærligheden som tankelov.

- Næstekærlighed: Den kristne etik - kaldes også for *radikal etik*, fordi man også skal dyrke fjendekærlighed (tilgive og elske sine fjender)
- Handlelov: Det er det ydre/gerningerne, som tæller (eksempel: Moseloven i jødedommen, sharialoven i islam)
- Tankelov: Det er det indre/tanken, som tæller (eksempel: Næstekærlighed fra kristendom, medfølelse i buddhismen)
- Fundamentalister: Vil tilbage til skriftens (dvs. biblens) oprindelige betydning, og mener, at der findes faste etiske regler i kristendommen, fx ingen sex før ægteskab, ingen alkohol osv.
- Modernister: Fortolker i biblen og mener ikke, at der findes faste regler, men kun en overordnet etisk/moralsk pointe om næstekærlighed.

Lignelser

- Lignelse: En slags gåde eller allegori, der fungerer som en pædagogisk fortælling af noget svært
- Den barmhjertige samaritaner (en lignelse): hjælp fra uventet kant - en fremmed hjælper en mand, efter hans landsmænd går forbi (eks. på den kristne næstekærlighed/fjendekærlighed).

Protestantisme

- Martin Luther: den tyske munk (1483-1546) der gjorde op med paven og den katolske kirke
- Reformationen: et religiøst brud i Nordeuropa i 1500 tallet pga. Luther
- Protestantisme: Den nye kristendom (fra ordet *protest*), der opstod i Nordeuropa efter reformationen. I Danmark i 1536.
- Afladsbreve: "tilgivelseskontrakt", dvs. at betale præsteskabet for Guds tilgivelse
- Opgør med aflad: Luther opdager, at der ikke står noget om aflad i biblen - opgøret med aflad er meget central for Luther.
- Frelsen er gratis: Iflg. Luther kommer frelse som nåde (en gave fra Gude) - uden at mennesket skal gøre sig fortjent (og derfor kan man ikke købe aflad).
 - Det enkelte menneske kan via troen og biblens ord opnå et personligt gudsforhold, hvor præsteskabet ikke er nødvendigt (som i katolicismen). Fører til mere *individualisme*.
- Skriften og troen: Biblen skal forstås af alle, og mennesket opgave er alene at tro på Guds frelse. Luther oversatte biblen fra latin, så alle kunne forstå den.
- Det almene præstedømme: Alle er lige i åndens regimente (i troen) - og alle kan prædike/være præster.
- De to regimenter (magter): Ideen om, at der findes to magter i verden
 - Det åndelige regimente: Religion og tro - alle er lige i troen (derfor skal der ikke være et kirkeoverhoved, der bestemmer, fx som paven)
 - Det verdslige regimente: Politisk magt, hvor kongen (senere staten) bestemmer.
- Sekularisering: Opdeling af kirke og stat/religion mister indflydelse i samfundet - opstod efter Luther pga. tanken om de to regimenter.

Kristendom og velfærd

	• Næstekærligheden præger vores forståelse af velfærd - vi har en forpligtelse over for de udsatte i samfundet • Reformationens betydning i kulturen/velfærdssamfundet i dag: - Reformationen har præget vores opfattelse af sekularisering, individualisme, lighed, demokrati og arbejdsmoral samt forestillingen om, at staten har et etisk ansvar over for de udsatte. - Luthers tanker om den gratis frelse/nåde har påvirket vores ide om velfærd, hvor man i den universelle model får "noget for intet" i stedet for "noget for noget". - Det almene præstedømme: Skabte en lighedstanke, der præger de nordiske lande den dag i dag. <u>Samfunds-fag:</u> Faglige fokuspunkter: • Leverandører af velfærd (stat, marked, civilsamfund) • Maslows behovspyramide • De tre grundideologier • Varianter af grundideologier • De danske politiske partier • Populisme & nationalismen • De tre velfærdsmodeller, • Interne og eksterne udfordringer for den universelle velfærdsmodel • Forsørgerbyrden • Forventningspresset • Omkostningspresset • Den øgede individualisering • Eksterne udfordringer for den universelle velfærdsmodel • Nedsikring-og udvidelsesstrategi • Globalisering/outsourcing • Konkurrencestaten <u>Historie:</u> Vi arbejder mod en forståelse for og anvendelse af fagets mål om kritisk stilling-tagen, aktiv deltagelse, faglig formidling, forskelligartet materiale og fagets me-toder, herunder kildekritikken. Arbejde med fagets kernestof såsom dansk histo-rie og identitet, styreformer i historisk og nutidigt perspektiv, ideologiernes be-tydning. Skøns- og retsprincip, forsikring- og forsørgelse, forståelsen af det gode samfund, velfærdsmodeller, årsags- virkningssammenhæng.
Faglige mål	- anvende og kombinere viden, kundskaber og metoder fra fagene i fag-gruppen til at opnå indsigt i historiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge i Danmark og i andre lande - formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kerne-stof - forklare på hvilken måde fagene kan bidrage til at øge forståelsen af vir-kelighedsnære problemstillinger, herunder professionsrettede problemstil-linger

	- redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng - undersøge samfundsmæssige sammenhænge, mønstre og udviklingstendenser med brug af begreber samt kvalitative og kvantitative data - kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistisk materiale og billedmateriale - gennemføre en mindre empirisk undersøgelse - formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi - argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog - kunne indgå i en demokratisk debat og diskutere konsekvenserne af forskellige synspunkter.
Kernestof	<u>Religion:</u> - kristendom, navnlig med henblik på dens europæiske og danske fremtrædelsesformer, herunder både nutidige og klassiske tekster - etiske, herunder religionsetiske, problemstillinger - religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder. <u>Samfundsfag</u> - Se under forløbets indhold og fokus. <u>Historie</u> Vi arbejder mod en forståelse for og anvendelse af fagets mål om kritisk stillingtagen, aktiv deltagelse, faglig formidling, forskelligartet materiale og fagets metoder, herunder kildekritikken. Arbejde med fagets kernestof såsom dansk historie og identitet, styreformer i historisk og nutidigt perspektiv, ideologiernes betydning. Skøns- og retsprincip, forsikring- og forsørgelse, forståelsen af det gode samfund, velfærdsmodeller, årsags- virkningssammenhæng.
Anvendt materiale	<u>Religion:</u> Materiale til religion, ordnet efter elevernes sider i OneNote: Hvad skal vi ha? (Kristendom) - Tobias Rahim: "Jesus", tekst og musikvideo, 2020 set på youtube 2025: https://www.youtube.com/watch?v=hIhM057IMQs - Genskabt foto af Jesus, som han kunne se ud (bl.a. set på https://www.bbc.com/news/magazine-35120965 2025) Kristendom - KORT FORTALT Intro-tekst af underviser Mikkel Pedersen, Tønder Gymnasium & HF, 2024 "5 skarpe" - lærerens notater Video fra DR undervisning: "5 skarpe om Jesus", tilrettelægger: Simon Ankjær Andersen, DR K 2014. Set 2025

TEKST 1 (Hvad tror de kristne på)

- Marie-Louise Ebert Lauritsen m.fl.: "Hvad tror de kristne på" i KS-bogen s. 196-198, forlaget Columbus 2018
- Den apostolske Trosbekendelse (fra ca. år 200)

TEKST 2 (kristne myter og pagten)

- Marie-Louise Ebert Lauritsen m.fl.: "Det mytisk-narrative grundlag for kristendommen" i KS-bogen s. 199-202, forlaget Columbus 2018
- PowerPoint til problem- og løsningsmyte (lærerens supplerende materiale)
- Uddrag af 1. mosebog - oprindelse og problemmyten (1. mos, kap. 1-3)
- Uddrag af NT med Jesus opstandelse - LØSNINGSMYTEN (Paulus 1. Korintherbrev, kap. 1,1-24)

Kristendommens plot

Religionsnørden, *youtube.com*: "Kristendom basis1", juni 2017, set 2025:

https://www.youtube.com/watch?v=Ii_tst8FglE

+ Lærerens PowerPoint (supplerende)

TEKST 3 - Kristen etik

- Marie-Louise Ebert Lauritsen m.fl.: "Hvem var Jesus" i KS-bogen s. 202, forlaget Columbus 2018
- Nanna Kinch: "Etik i kristendommen" på Religion.dk den 25. maj 2005 (sidst set 14.11.23)
- Uddrag af biblen (N.T.):
 - Matthæus 7,12: "Den gyldne regel" (gør mod andre, som du vil de skal gøre mod dig)
 - Matthæus 22, 34-40: "Det største bud i loven" (dvs. det dobbelte kærlighedsbud - elsk Gud og din næste som dig selv).

Den barmhjertige samaritaner

Biblen --> NT: *Lukas-evangeliet*, kap. 10, vers 25-37: "Lignelsen om den barmhjertige samaritaner."

Besøg + tekster

(til besøg af unge kristne fra FSK)

Biblen --> NT --> *Lukas-evangeliet*:

Kapitel 15,11-19 ("Den fortabte søn") og kap. 19,1-10 ("Tolderen Zakæus"):

Bjergprædiken

Jesus' etiske budskab (om næstekærlighed), læst i tegneserien "Manga Messias", fra nextmanga.com og Bibelselskabets Forlag, 2012, baseret på Matthæus og Lukas fra *Den Nye Aftale* 2007

PP (om Bjergprædiken)

Supplerende materiale (lærerens Power-Point)

TEKST 4 - protestantisme

- Om Martin Luther (1483-1546): "Reformation 1517-2017 - hvad skete der lige der?" video fra @folkeuniversitetetaarhusem3939 og "Rather homemade", feb. 2017, set 2025: <https://www.youtube.com/watch?v=Y6cdXMBjHPc>
- Faktaboks fra læreren
- Hanne Kjærgaard: "Værd at vide om protestantisk kristendom" på Kristen-dom.dk den 25. maj 2005, opdateret 7. juni 2022 (sidst set 16.11.23)
- Kilde: Martin Luther: "Hvad er virkelige gode gerninger?", gengivet fra 25 prædikener af Martin Luther, v. Hans Thyge Jacobsen og Egede Schack, s23-25 (uddrag)

DR undervisning: "5 skarpe om Luther", fra DR Kultur og Stender, Bjarke, 2013, set 2025

(Se evt. også siden **Lærers notater til "5 skarpe om Luther"** supplerende materiale)

To billeder - Før og efter reformationen

- Gregormessen (1479). Fra predella på højtavle, Århus Domkirke (viser pavens rolle FØR reformationen, hvor han ses tættere på Jesus)
- Alterbordforside, Torslunde Kirke, 1561, EFTER reformationen (viser ligheden mellem de troende og de to sakramenter, der har rod i biblen, nemlig og nadver. Det var vigtigt for Luther at man kun skulle følge det, som stod i biblen).

Lærers notater til "5 skarpe om Luther"

DR undervisning: "5 skarpe om Luther", fra DR Kultur og Stender, Bjarke, 2013, set 2025 + notater (supplerende)

Kildeanalyse (Luther)

Martin Luther: "Hvad er virkelige gode gerninger?", gengivet fra 25 prædikener af Martin Luther, v. Hans Thyge Jacobsen og Egede Schack, s23-25 (uddrag)

Sekularisering

- Ordforklaring + video. Underviser Mikkel Pedersen (Tønder Gymnasium): video om sekularisering, marts 2023, set 2025: <https://www.youtube.com/watch?v=IEfLfD8z0e4>
- Kildeanalyse (pdf'er nederst på siden): To tekster om Luthers påvirkning af samfundet i dag (kobling til velfærdsstaten):
 - Drejergaard, Kresten: "Kristendom og politik fra Luther til EU", *Fyens Stiftstidende*, 2010
 - Østergaard, Uffe: "Lutheranismen, danskheden og velfærdsstaten" i *13 historier om den danske velfærdsstat*, Syddansk Universitetsforlag, 2003

Samfundsfag:

Kernestof:

- Brøndum, Peter og Hansen, Thor Banke: Luk samfundet op, 4. udgave 5. oplag 2019: s. 100-111 & 167-170 & 196-220 siderne svarer til afsnit 5.4, 5.5, 5.6, 8.1, 9, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6 & 9.7 med tilhørende underafsnit.

Supplerende stof:

- www.borger.dk om sociale ydelser

- Indenrigs- og Sundhedsministeriet om det danske sundhedssystem: <http://www.sum.dk/Sundhed/Sundhedsvaesnet.aspx>
- Dansk Industri: Velfærden i tal 2023: Nøgletal for den ikke-offentlige velfærd <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/17-diverse/sundhed--velfard/velfarden-i-tal-2023-pi.pdf> figurer fra side: 3,4,6,32 & 38
- Nyhedsindslag fra ABC News fra [www.youtube](http://www.youtube.com/watch?v=FTGKUwMegZ4&t=5s): Denmark happiest place on earth <https://www.youtube.com/watch?v=FTGKUwMegZ4&t=5s>
- Figur: Lykkeindeks <https://samfunds-fag.dk/begreber/sociologi/oevrige/lykke-indekset/>
- Hansen, Signe Bøgvald: Sagen om Kongsgården er eksempel på, hvorfor velfærdsstaten aldrig bliver god og omsorgsfuld, Jyllands-Posten den 21. juli 2020 <https://jyllands-posten.dk/jpaarhus/debat/breve/ECE12292220/sagen-om-kongsgaarden-er-eksempel-paa-hvorfor-velfaerdsstaten-aldrig-bliver-god-og-omsorgsfuld/>
- Arbejdsløse Robert: Jeg finder mig ikke i en skid, Ekstra Bladet den 10. september 2012
- Regioner forventer eksplosiv stigning i tilskud til dyr medicin: Skræmmende, siger ekspert artikel fra www.tv2.dk den 9. august 2023 <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2023-08-08-regioner-forventer-eksplosiv-stigning-i-tilskud-til-dyr-medicin-skraemmende-siger-ekspert>
- Samfundsstatistik 2020: Tabel 20.1 "Indkomstoverførsler fra det offentlige"
- Samfundsstatistik 2021: Tabel 1.1
- Dokumentar: Mit job flyttede til Indien, dokumentar fra Danmarks Radio produceret 2008.
- 19 rektorer advarer: De unge er blevet kanonføde i konkurrencestatens testregime, Berlingske tidende den 16. august 2023 <https://www.berlingske.dk/kommentarer/19-rektorer-advarer-de-unge-er-blevet-kanonfoede-i-konkurrencestatens>
- Video fra youtube om ideologier: <https://www.youtube.com/watch?v=SzEu7rO7TNo&t=227s>

Historie:

Kernestof

- Lars Andersen m.fl.: "Fra verdenskrig til velfærd. Fokus 2", s.48-53, 63-66: <https://fraoplysningstidtileuropaeiskintegration.systime.dk/?id=138>
- Carl-Johan Bryld: Danmark - Tider og temaer, 2016, Systime, (Økonomien i slæbesporet 1945-1957, Det store økonomiske gennembrud 1957-1973, Velfærdsstaten folder sig ud, Tidens tanker - Det moderne velfærdssamfund 1945-1973): <https://danmark.systime.dk/?id=183> - bearbejdet i klassen med chatPDF til samtalepodcast
- Carl-Johan Bryld: Verden efter 1914 i dansk perspektiv, Systime. 2007, s.232-239 : <https://verdenefter1914idanskperspektiv.systime.dk/?id=1010>
- Kanslergadeforliget i *Danmarkshistorisk oversigt* s. 78-79, 82-86
- *100 års fattigdom*, Hus Forbi, maj 2016

- Niels Strange Petersen, om fattigdom og socialpolitik, fra www.danmarkshistorien.dk, 2016
- ”Huse der former os: plejehjemmet”, DR, 2013
- Vejlemuseerne om racehygiejne: <https://www.vejlemuseerne.dk/udstillinger/tidl-saerudst-kulturmuseet/slotte-til-idioter/baggrundsartikler/racehygiejne/>
- Vejlemuseerne om sterilisation og kastraktion: <https://www.vejlemuseerne.dk/udstillinger/tidl-saerudst-kulturmuseet/slotte-til-idioter/baggrundsartikler/sterilisation-og-kastration/>
- ”Introtekst til åndsvageanstalter...”, Rigsarkivet
- *De ustyrlige*, afsnit 2, DR, 2015
- ”Sprogo kvindeanstalten”, Danmarks Forsorgsmuseum

Supplerende materiale:

- Christian Christensen: ”om fattigdom i 1887”, fra www.danmarkshistorien.dk
- ”Systemet er humant, men ikke blødsødent”, uddrag af K.K. Steinckes taler ved forelæggelsen af socialreformforslaget
- K. K. Steincke: Fremtidens Forsørgelsesvæsen (1920)
- Adolf Hitler: Min Kamp (1925). Kapitel 11: Folk og race. S. 192-193
- Jakob Knudsen: ”Offentlig forsørgelse præmierer æresløsheden”, 1908
- Anders Fogh Rasmussen: ”Et samfund med tryghed, dynamik og fleksibilitet”, 2005
- Helle Thorning-Schmidt: ”Ni progressive valg for Danmark”, 2007
- ”Helga Gade Nielsen – fra underklasse til middelklasse”, fra Bryld: ”Danmark – tider og temaer”
- Lederartikel fra Socialdemokraten den 1. februar 1933: En politisk be-drift.
- Valgplakat for Socialdemokratiet, 1950
- Valgplakat for Konservativt Folkeparti, 1947/1950
- Karoline Kirstine Jensens og Karla Severine Nielsens journaler fra Sprogø, Rigsarkivet

Synopsisøvelse: (Fælles)

- Lederartikel fra Socialdemokraten den 1. februar 1933: *En politisk be-drift*.
- Valgplakat for Socialdemokratiet, 1950
- Valgplakat for Konservativt Folkeparti, 1947/1950
- Må jeg bo hos dig, når jeg bliver gammel? Katrine Dragsbæk Madsen, 2016
- Figur: Mange på sygeplejerske i år 2030 Fra de danske professionshøj-skolers publikation: ”Danmark vil mangle mere end 8.000 sygeplejerske i 2032” besøgt 21. september 2023 <https://xn--danskeprofessionshjskoler-xtc.dk/wp-content/uploads/2021/07/Faktaark-Danmark-vil-mangle-mere-end-8000-sygeplejersker-i-2030.pdf>
- Drejergaard, Kresten: ”Kristendom og politik fra Luther til EU”, *Fyens Stiftstidende*, 2010. Drejergaard er biskop.

	- Østergaard, Uffe: "Lutheranismen, danskheden og velfærdsstaten" i <i>13 historier om den danske velfærdsstat</i>, Syddansk Universitetsforlag, 2003. Østergaard er historiker.
Omfang	Religion: 11 moduler = 16,5 timer, 57 normalsider Samfundsfag: 12 moduler a 90 min. Historie: 16 moduler a 90 min.
Væsentligste arbejdsformer	Foruden diverse arbejdsformer er der fokus på synopsisøvelse og fremlæggelse.

Forløb 8	USA (fællesfagligt)
Forløbets indhold og fokus	Temaet ”USA” har til formål at give eleverne indsigt i centrale historiske, religionsfaglige og samfundsfaglige perspektiver, teorier, modeller og begreber. <u>Religion:</u> Forløbet beskriver USA's store fortællinger ud fra begrebet civilreligion, som ifølge Rousseau, Durkheim og Bellah binder en nation sammen. USA som Guds eget land, det nye udvalgte folk, der har en særlig plads i verden. Desuden behandles splittelsen i det amerikanske samfund ud fra højrefløjens evangelikale kristendom samt forskellen mellem Danmark og USA. Centrale begreber: * <i>Civilreligion</i>: "Borgerreligion", når staten/kulturen/folket ses som hellig og på sin vis tilbedes - ligheder med nationalisme, patriotisme og fædrelandslandskærlighed. * <i>Jean-Jacques Rousseau</i> (1712-1778): Religion er et styringsredskab for staten - giver lovgivningen legitimitet (top-down) * <i>David Émile Durkheim</i> (1858-1917): Religion binder borgerne sammen som en kulturel lim (bottom-up) - sammenhængskraft i et samfund. * <i>Robert Bellah</i> (1927-2013): En nyere teori om civilreligion i det moderne samfund, men bygger på Rousseau og Durkheim. USA står over for en række prøvelser i kampen for global frihed, og deres civilreligion kan være et forbillede hele verden. * <i>De tre prøvelser</i>: Bellahs udtryk for nogle historiske udfordringer, som amerikanerne overvandt: 1) frigørelsen fra England, 2) borgerkrigen/frigørelse af slaver, 3) Den kolde krig. Dette mimer henholdsvis jødernes befrielse fra Egypten og Jesus og disciplene. * <i>Den amerikanske historie spejler den kristne</i>: I amerikansk civilreligion ser man sig selv som Guds nye, udvalgte folk, ligesom jøderne så sig selv i GT og Jesus og disciplene i NT. * <i>"En by på bjergets top", Fra Jesus' bjergprædiken, Matthæus 5,14</i> - brugt af puritaneren John Winthrop i 1630 til at vise, at nu er amerikanerne Gud nye udvalgte folk. - Senere brugt civilreligiøst som et symbol på amerikansk <i>exceptionalisme</i> - et ideal om frihed og et forbillede for resten af verden. * <i>The Mayflower</i>: Et skib, der med Guds hjælp (i følge myten) bar de puritanske pilgrimme (særligt fromme protestanter) fra den gamle verden (Europa) til den ny (USA). * <i>Thanksgivning</i>: Et civilreligiøst ritual, der gennemspiller myten om The Mayflower og pilgrimmes møde med den oprindelige befolkning. Senere brugt af Abraham Lincoln til at skabe nationalt fællesskab efter borgerkrigen.

- * *Myte-ritual-teori*: Rituallet gennemspiller/levendegør myten, fx når man spiser kalkun til thanksgiving, ligesom pilgrimmene gjorde (kaldet et kultdrama).
- * *Protestantisme i USA*: Præget at den fromme og strenge puritanske kristendom, kan opdeles i *evangelikale* (de mere konservative og republikanske) og *mainline* (de mere liberale og demokratiske).
- * *"America First"* - et af Trumps slogans: Han taler (nogle gange) *imod* den klassisk civilreligion, hvor USA har et ansvar for resten af verden, og *for* en isolationisme og amerikansk nationalisme.
- * *Puritanismen vs. Oplysningstid*: De puritanske idealer (fx homo- og abortmodstand hos republikanerne og afvisning af evolutionsteorien) står ofte i modsætning til *oplysningstænkning* (fx hos demokraterne, der omvendt er mere accepterende over for homo-ægteskaber, abortretigheder og evolutionsteorien).
- * *Religiøs splittelse mellem republikanere og demokrater*:
 - Republikanerne er generelt mere kristne, et stort mindretal er protestantisk kristne i forlængelse af den puritanske tradition.
 - Demokraterne er oftere "nons", dvs. ateister og mainline-kristne (mere moderate og ofte minimalistisk religiøse).
- * *Megakirke*: en større virksomhed, der både har over 2000 besøgende om ugen, og helt op til 30.000. Udgiver videoer og bøger, og tilbyder ofte også børnepasning og supermarkeder.
- * *Forskelle mellem USA og Danmark*:
 - Vi har en statskirke i form af folkekirken, og kristendommen bliver på den måde støttet af staten (vi har religionsfrihed, men ikke religionslighed).
 - Mange er kulturkristne, men meget lidt religiøse i hverdagen og blander det ikke ind i politik.
 - USA har en *sekulær forfatning* og derfor *ingen* statsstøttet religion (både religionsfrihed og lighed).
 - Dette fører til en markedsførelse af religion i USA, der fungerer ud fra kapitalistiske interesser og skaber megakirker.
 - Amerikanerne mener i større grad at deres religion betyder noget i dagligdagen og i politik.

Samfundsfag:

- Kendetegn ved de to amerikanske politiske partier Republikanerne og demokraterne
- Kendetegn ved valgkampe i USA
- Kendetegn ved det amerikanske samfund herunder kontrasterne mellem de enkelte delstater samt kendetegn ved bibelbæltet og rustbæltet.
- Den amerikanske forfatning & de amerikanske frihedsrettigheder.
- USA som en føderation & magtdelingen mellem delstater og centralregeringen
- Det politiske klima i USA
- Præsidentielt system
- Check and Balances
- Demokratiopfattelser: Konkurrencedemokrati, deltagelsesdemokrati samt elitedemokrati

	- Valgsystemer: Forholdstalsvalgssystemet (DK) & Flertalsvalgssystemet (USA) - Kendetegn ved præsidentvalget og primærvalg - Vælgertyper: Kernevælger, marginalvælger & ”independent voters” - Issuevoting - Vælgersegmenter hos republikanerne og demokraterne - Magtens tredeling i USA: Præsidentembede, Kongressen og Højesteret. - Kendetegn ved præsidentembedet - Kendetegn ved Kongressen (Repræsentanternes Hus & Senatet) - Kendetegn ved Højesteret i USA <u>Historie:</u> Fokuspunkter: De britiske kolonier – Boston Tea Party – uafhængighedskrigen – nord og syd-staterne – borgerkrigen i USA – slaveri – ulighed i samfundet – Manifest Destiny – Frontier-tese – indvandring til USA – Jim Crow og Borgerrettighedsbevægelsen i 1950-60erne
Faglige mål	• Anvende og kombinere viden, kundskaber og metoder fra fagene i faggruppen til at opnå indsigt i historiske, samfundsmæssige og Kulturelle sammenhænge i Danmark og i andre lande • formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof • Forklare på hvilken måde fagene kan bidrage til at øge forståelsen af virkelighedsnære problemstillinger, herunder professionsrettede problemstillinger • Redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng • Undersøge samfundsmæssige sammenhænge, mønstre og udviklingstendenser med brug af begreber samt kvalitative og kvantitative data • Kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistisk materiale og billedmateriale • gennemføre en mindre empirisk undersøgelse • Formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi • Argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog • Kunne indgå i en demokratisk debat og diskutere konsekvenserne af forskellige synspunkter.
Kernestof	<u>Religion:</u> - Læse udvalgte sider af yderligere én religion - etiske, herunder religionsetiske, problemstillinger - religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder. <u>Samfundsfag:</u> Vi arbejder med politiske partier i USA og deres ideologiske fundament, de politiske deltagelsesmuligheder i USA, Det politiske system i USA, Magtens tredeling i USA, Det amerikanske valgsystem & forskellige syn på demokrati. <u>Historie:</u>

	Vi arbejder mod en forståelse for og anvendelse af fagets mål om kritisk stillingtagen, aktiv deltagelse, faglig formidling, forskelligartet materiale og fagets metoder, herunder kildekritikken.
Anvendt materiale	<u>Religion:</u> Ordnet efter elevernes sider i OneNote: Civilreligion --> Hvad er civilreligion Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt oktober 2024: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=340 Civilreligion --> SIDE 1 - Religion i USA og Puritanisme Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt oktober 2024: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=129 Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt oktober 2024: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=259 James Price forklare om de puritanske pilgrimme: https://youtu.be/oC7W-XnIm_A Civilreligion --> SIDE 2 - Bellahs teori Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt august 2025: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=341 Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt august 2025: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=342 Robert Bellah: "Civil Religion in America". I: <i>Daedalus</i>, 96:1, 1967, s. 1-21, oversat af Carin Laudrup. Versioneret af læreren og hentet fra Hansen og Sindberg: USA, historie, samfund, religion, Systime iBog, set august 2025: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=341#c1046 Civilreligion --> SIDE 3 - Civilreligiøse ritualer Joe Biden ankommer til ceremonien: https://www.youtube.com/watch?v=X4WGXKwTIB4 Barack Obamas edsaflæggelse: https://www.youtube.com/watch?v=m1Yff-9MZs Donald Trumps edsaflæggelse: https://www.youtube.com/watch?v=g14ts0KYa98 + lærerens tekst om præsidentindsættelsen. Civilreligion --> SIDE 4 - Polarisering Om "Stormen på kongressen", d. 6. januar 2021 Af Mads Bo Nielsen m.fl. 8. jan. 2021, dr.dk https://www.dr.dk/nyheder/udland/da-trump-tilhaengere-stormede-kongressen-her-er-hvad-vi-ved-der-skete Video: J6 Prison Choir / Donald J. Trump, 2023-03-03: https://www.youtube.com/watch?v=DvDd6H5t-sM Artikel: Brøndal, Jørn: "Professor: Republikanerne er klippefaste i troen...", <i>Dagbladet Politiken</i>, debatsektionen lørdag d. 19. oktober 2024, fra serien "Hvad splitter amerikanerne?" Civilreligion --> SIDE 5 - Kristendom i USA Hansen, Thor B. og Sindberg, Andreas B.: USA – Historie, samfund, religion, systime iBog, besøgt oktober 2024: Del 1: Om to typer protestantisme: https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=407

Religiøse forskelle: <https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=412> og <https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=414>

Del 2: Om megakirker og video med Joel Osteen, Lakewood Church, samt tekst af Phil Zuckerman: Samfund uden Gud. Univers, 2008. Oversat af Karen Bek-Pedersen. <https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/?id=265>

Civilreligion --> USA vs. DK

DR2 Lasse Bøgeskov Andersson. Udgivet på DR.DK oktober 2016 som "I Guds navn - USA versus Danmark". Set oktober 2025 (afsnit 1 og 3):

https://www.dr.dk/drtv/serie/i-guds-navn--usa-versus-danmark_289286

Civilreligion --> DOKUMENTAR: Pind og Holdt i USA

DR2 og United, marts 2013 (Mads Ellesøe, Mads Lund og Irene Strøyer), set på CFU oktober 2025: <https://link.mitcfu.dk/m/TV0000023884> (kan også ses via OneNote)

Teori --> Ritualteori

Lykke-Kjeldsen, Carsten m.fl.: *Begrebsnøglen*, Systime iBog, besøgt okt. 2023, om ritualer:

<https://begrebsnoeglentilreligion.systime.dk/?id=160> og <https://begrebsnoeglentilreligion.systime.dk/?id=161>

Synopsis og eksamen --> Øvesynopsis USA

- Præsident Bidens Thanksgiving-tale, 23. Nov. 2022 (oversat nov. 2024, Herning HF & VUC). Joseph R. Biden jr.: "A Proclamation on Thanksgiving Day, 2022".

- Pressefotos af stormen på kongressen, dr.dk 6/1 2021.

Supplerende til religion:

KSP's religionspodcast

- Del 1 om teorien civilreligion: <https://soundcloud.com/user-157385526/civilreligion>
- Del 2 om civilreligion i USA: <https://soundcloud.com/user-157385526/civilreligion-i-usa>

Samfundsfag:

Kernestof:

- Hansen, Thor Banke m.fl.: USA historie, samfundsfag & religion, 2017: <https://usahistoriesamfundreligion.systime.dk/>
- Afsnit 2.5 med de to afsnit: "Demokraterne og republikanerne to partisystemet i USA" og "Partiernes rolle amerikansk politik – kampagnemaskiner"
- Henriksen Per (red.): USA's udfordringer, 2020 I-bog <https://usasudfordringer.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=251>
Afsnit: 1.2 + 1.7 + 1.7.1 + 2.0 + 2.1 + 2.2 + 2.2.3 + 2.3 + 2.3.1 + 2.3.2 + 2.3.3 + 2.5.2 + 2.5.3 + 2.7 & 2.7.1

Supplerende materiale:

- Det går galt når USA's højesteret begynder at lovgive, Kommentar publiceret i Berlingske den 15. okt. 2018
- Politikere i Texas har vedtaget omstridt ændring af valgdistrikter, publiceret på www.dr.dk d. 21. aug 2025: <https://www.dr.dk/nyheder/udland/politikere-i-texas-har-vedtaget-omstridt-aendring-af-valgdistrikter>
- Video om det amerikanske præsidentvalg: <https://www.youtube.com/watch?v=Jdadb7qMBcE>
- Figurer fra rapporten: Economy Most Important Issue to 2024 Presidential Vote, Gallup 9. Okt. 2024 <https://news.gallup.com/poll/651719/economy-important-issue-2024-presidential-vote.aspx>
- USA: Sådan er kampen om valg-dollars artikel publiceret på www.dr.dk den 25. aug. 2012 <https://www.dr.dk/nyheder/udland/usa-saadan-er-kampen-om-valg-dollars>
- U.S. News: De største politiske donorer i 2024 5. nov. 2024: <https://www.us-news.com/news/elections/articles/2024-11-05/the-biggest-political-donors-of-the-2024-election>

Historie:

- Hansen og Sindberg: *USA - Historie, Samfund, Religion*, Systime Ibog: [120](#), [121](#), [122](#), [124](#), [277](#), [278](#), [287](#), [288](#),
- Meier og Østergaard: *USA's tilblivelse*, Systime, Ibog: <https://usastilblivelse.ibog.forlagetcolumbus.dk/?id=214>
- Niels Bjerre-Poulsen: *USA – Historie og identitet*, Systime, Ibog: <https://usahistorieogi-identitet.systime.dk/?id=174#c455>
- Om billedanalyse i historie: <https://www.his2rie.dk/metode-og-redskaber/billedanalyse/>
- Faktalink om borgerrettighedsbevægelsen i USA (uddrag): <https://faktalink.dk/titelliste/ambo>
- *Leve friheden, dage der ændrede verden* (de første 30 min), DR2
- Den amerikanske uafhængighedserklæring (uddrag)
- Assassins Creed 3 – Boston Tea Party (videogennemgang af scene med cutscenes): <https://www.youtube.com/watch?v=c6sSDZZWRec>
- *12 Years a slave*, Regency Enterprises, 2013
- Emancipationserklæringen, 22. september 1862
- Solomon Northup om slaveriet, 1853
- Fotografi fra flag-rally i Georgia, 2015
- Abraham Lincoln: *The Gettysburg Address*. Den 19. november 1863
- Titus Kapher: *Beyond the Myth of Benevolence*, 2014 (maleri)
- John Gast: *American Progress*, 1872 (maleri)
- Martin Luther King: *Da Gud tog bussen - 382 dage der ændrede verden: Seks punkter om ikke-vold*:
- Pauli Murray om at vokse op med raceadskillelse: fra "Proud Shoes: The Story of an American Family" Harper, 1956 (Uddrag)

Synopsisøvelse: (Fælles)

- George Washingtons afskedshilsen 1792
- Frederick Jackson Turners frontiertese, 1893
- Præsident Bidens Thanksgivingtale, 23. Nov. 2022.
- Artikel fra Politiken: Dele af USA's statsapparat lukker ned, 1. oktober 2025
- Zorby analytics: Will the US have another civil war? 04.02.2021

	- Billedkollage fra stormen på kongressen 6/1-2021
Omfang	Religion: 15 moduler a 90 min. 52,5 normalsider. Samfundsfag: 13 moduler a 90 min. Historie: 15 moduler a 90 min.
Arbejdsfor- mer	Diverse arbejdsformer med fokus på synopsis og fremlæggelse i grupper.

Forløb 9	Islam (særfagligt religion)
Forløbets indhold og fokus	Forløbet introducerer til klassisk islam som en monoteistisk religion opstået i 600-tallet på Den arabiske halvø under profeten Muhammed. Fokus på de obligatoriske ritualer, de fem søjler. Herefter fokus på islam i nutidens Danmark ud fra Jan Hjärpes begreber. Centrale begreber Grundlæggende islam: • Islam: Grundlægges af profeten Muhammed i 600-tallet. Deler mange tanker med jødedom og kristendom, fx tanken om en Gud (monoteisme) og profeter. • Muhammed: Islams profet (570-632), kaldes "profeternes segl", dvs. den sidste profet • Bogens folk: Et udtryk fra Koranen om jøder, kristne og muslimer. Islam anerkender de andres profeter, fx Abraham og Jesus (som en profet ikke Guds søn). • Mekka: Det centrale helligsted, hvor Kabaen ligger • Kaba: Sort, firkantet og tom bygning i Mekka, fungerer som <i>axis mundi</i>. • Qibla: Bederetning mod Mekka • Axis mundi: Latin for "verdensakse", ofte oversat til verdenscentrum - et centralt helligsted. • Medina: Der hvor Muhammed bosatte sig, kaldes "Profetens hjemby", selvom han kom fra Mekka. • Koran: Gud åbenbaring til Muhammed • Hadith: Fortællinger om Muhammeds sunna • Sunna: Muhammeds tradition (det han sagde og gjorde), kan læses i Hadith. • Sharia: Den islamiske lov, der bygger på Koran og Hadith. Påbudte handlinger: Halal. Forbudte handlinger: Haram. Ritualer • De 5 søjler: Obligatoriske ritualer i islam (trosbekendelsen, tidebønnen, al-misse, faste/ramadan, valfart til Mekka) • Trosbekendelsen: Shahada (der er kun én Gud og Muhammed er hans profet), bruges fx ved navngivning og konversion • Tidebønnen (salah): 5 gange dagligt, fra tidlig morgen til om aftenen. Vendt mod Mekka. • Almisser (zakat): At give til de fattige, kan både gives i stedet for faste eller ved højtider, fx Eid. Gives også én gang om året i moskeen, hvor 2,5% af ens overskud gives til de fattige, fx via Muslim Aid eller Røde halvmåne. • Faste (sawm): I ramadanmåneden. Igen mad og drikke samt andre ting fra solopgang til solnedgang. Der er en række undtagelser, fx for børn og syge. Tidspunktet flytter sig hen over et liv, da den islamiske kalender er nogle dage kortere. • Pilgrimsrejse/valfart til Mekka (hajj): Mindst én gang i livet. Kan både ses som et årstidsritual, fordi det er tilbagevendende hvert år, og som et overgangsritual for den enkelte deltager, da de får tilgivet deres synder.

	Jan Hjärpes typologi Hjärpe: Forsker som undersøgte muslimsk indvandring og fandt fire grundtyper, som dog kan kombineres på forskellige måder: • Fundamentalister (/teokrater): Går ind for at samfundet bygger på religion og politikken styres af religion. Et teokrati: Et "Gudsstyre". • Sekularister: Går ind for at adskille religion og politik. Sekularisering: Proces, hvor religion mister magt i samfundet og bliver en privatsag. • Traditionalister: Lever som man altid har gjort, følger Koranen bogstaveligt. • Modernister: Man tilpasser sin religion til samfundet og læser Koranen fortolkende.
Faglige mål	- Forstå kultur, historie og samfund – i Danmark og globalt - Arbejde med faglige og tværfaglige problemstillinger - Forstå og forklare aktuelle emner - Kende til religioner, livssyn og politiske holdninger - Diskutere værdier – egne og andres - Forstå kulturelle og samfundsmæssige sammenhænge - Sætte religion i relation til kultur og tænkning - Undersøge religion med begreber - Analysere forskellige materialer (tekst, statistik, billeder) - Formidle fagligt – mundtligt og skriftligt - Argumentere og deltage i faglig dialog - Deltage i demokratisk debat
Kernestof	- islam, navnlig med henblik på dens europæiske og danske fremtrædelsesformer, herunder både nutidige og klassiske tekster - etiske, herunder religionsetiske, problemstillinger - religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder
Anvendt materiale	Materiale til religion - Ordnet efter elevernes sider i OneNote: KORT OM ISLAM Uddrag fra Madsen, Lene og Motzfeldt, Dorte Thelander m.fl.: Grundbogen til Religion C, Systime iBog, besøgt 2021: - Faktasiden om islam: https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=157 - Om islams tilblivelse: https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=158 - Helligsteder: https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=221 OPG: Islams opståen KSP's religionspodcast: "Islams opståen og tidlige udvikling", baseret på: grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=158, 8. marts 2021, lyttet april 2025: https://soundcloud.com/user-157385526/islams-opstaen-og-tidlige-udvikling Islams fem søjler (podcast) KSP's religionspodcast: "Islams fem søjler", baseret på: grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=219, april 2021, lyttet april 2025: https://soundcloud.com/user-157385526/islams-5-sojler-myter-og-ritualer

	Islams fem søjler (TEKST) Madsen, Lene og Motzfeldt, Dorte Thelander m.fl.: "Obligatoriske ritualer", Grundbogen til Religion C, Systime iBog, besøgt april 2025: https://grundbogen-tilreligionc.systime.dk/?id=219 Axis mundi Mogensen, Anna: "Axis mundi - verdens midte er mange steder", <i>religion.dk</i>, 25 april 2007, besøgt 2014: http://www.religion.dk/undervisning/axis-mundi-verdens-midte-er-mange-steder Hjærpes typologi - Madsen, Lene og Reimick, Sofie m.fl.: <i>Kultur og samfund</i>, Systime 2009, s. 43-45 - Madsen, Lene og Reimick, Sofie m.fl.: <i>Grundbog til Religion C</i>, Systime iBog, besøgt august 2024: https://grundbogentilreligionc.systime.dk/?id=161 - Forman, Jens: <i>Muslimernes religion</i>, Systime 2013 s. 49-55 - Sørensen, Jacob Graves (red.): <i>samfundsfag.dk</i>, Forlaget Columbus 2010-2015, besøgt aug. 2023: https://samfundsfag.dk/ (opslag på "islamiske" og "teokrati") Hjærpe - OPGAVER - Mawdudi, Mawlana: "Regeringer er stedfortrædere for Gud", ukendt årstal (eks. på traditionalisme og fundamentalisme) - Khankan, Sherin: "Koranen kan tilpasses enhver tid og ethvert samfund", læserbrev i Jyllands-Posten d. 5. dec. 2001 (eks. på modernisme og sekularisme) - Hussein, Tarek Ziad: "Prolog", uddrag fra <i>Det sorte skag</i>, Gyldendal 2018 (eks. på modernisme og sekularisme - og hvordan danske muslimer møder af fordomme om at være det modsatte) - Bennedbæk, Malou, TV2 Metropol, marts 23: https://www.tv2kosmopol.dk/koebenhavn/tarek-optager-naar-folk-raaber-abe-lyde-efter-ham-eller-siger-han-ikke-er-dansker (om Tarek Ziad Hussein) - William Kristensen (journalist): artiklen "#IslamErMitValg" Jyllands-Posten 23/5-2019, artikel om partiet Hizb ut-Tahrir (det islamiske frihedsparti) - eksempel på teokrater/fundamentalister) VIDEO: "5 skarpe om islam" DR: "5 skarpe om islam", tilrettelægges: Simon Ankjær Andersen, medvirkende: Prof. Thomas Hoffmann, redaktør: Rikke Hedman, DR K 2014
Omfang	7 moduler a 90 min. (10,5 timer); ca. 36,4 normalsider
Arbejdsformer	Diverse arbejdsformer såsom lærer- og elevoplæg, gruppearbejde, CL, elektronisk portfolio, digitale arbejdsformer, såsom samskrivningsdokumenter og padlet. + Eksamenstræning med kildeanalyse.